
SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ COĞRAFYA DERSİNE OLAN İLGİ DÜZEYLERİ VE CİNSİYET FARKLILIKLARI

Yard. Doç. Dr. Mustafa CİN*

Özet

Araştırma, öğretmen adaylarının coğrafya dersine olan ilgi düzeylerini ve ilgideki cinsiyet farklılıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında okuyan 208 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerini ölçmek amacıyla 18 maddelik likert tipi bir tutum ölçeği geliştirilmiş ve öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen veriler t-testi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçları öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerinin düşük olduğunu ve cinsiyet farklılığı bulunmadığını göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Coğrafya, cinsiyet farklılığı, ilgi düzeyi, öğretmen adayı, sınıf öğretmeni

* Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Giresun

Abstract

The purpose of the study is to determine student teachers' interest level in geography and gender differences in their interests. 208 students attending Karadeniz Technical University, Giresun Education Faculty, Classroom Teaching Department were selected as a sample. A five-point Likert-type scale was administered to evaluate the students' interests in geography subject. The data obtained was analyzed and interpreted via t-test. The findings showed that the students' interest in geography is low. In addition, no gender is found in interest towards geography subject.

Key Words: *Geography, gender differences, interest level, student teacher, classroom teachers.*

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ COĞRAFYA DERSİNE OLAN İLGİ DÜZEYLERİ VE CİNSİYET FARKLILIKLARI

Prospective Classroom Teachers' Interest Level in Geography Subject Gender Differences

GİRİŞ

Öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi düzeyleri Fraser (1981), Betres (1983), Print (1990), Lannes ve diğ. (2002), Colley ve Comber (2003) tarafından araştırılmıştır. Fraser (1981) ilköğretim öğrencilerinin üst sınıflara geçtikçe içerisinde coğrafya konuları olan sosyal bilgiler dersine olan ilgilerinin azaldığını belirtmiştir. Betres (1983) ve Print (1990) öğrencilerin ilgilerindeki azalmayı meslek edinme kaygılarına bağlamışlardır. Yani, öğrenciler büyüdükçe meslek edinme kaygıları artmakta, sosyal bilimler de bu açıdan değersiz bulunmaktadır. Lannes ve diğ. (2002) öğrencilerin okullarda öğretilen ders ve konularına ilgi duyup duymadıklarını araştırmışlardır. Öğrencilerin ilgisini çekmesi bakımından coğrafya dersi; matematik, biyoloji, tarih, fizik, kimya derslerinden sonra 6. sırada yer almıştır. Benzer şekilde, Colley ve Comber (2003) 11-16 yaşları arasındaki öğrencilerin derslere olan ilgilerini araştırmış ve coğrafya dersinin pek tercih edilmediğini bulmuşlardır. Ancak, bu çalışmaların çoğu ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yapılmış olup üniversite öğrencilerinin, özellikle de öğretmen adaylarının coğrafya hakkındaki ilgi düzeyleri yeterince araştırılmamıştır.

Benzer şekilde, coğrafya dersine olan ilgide cinsiyet farklılığı bulunup bulunmadığı da yeterince araştırılmamıştır. Sınırlı sayıdaki araştırmalardan biri Lannes ve diğ. (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları coğrafya dersine karşı ilgide cinsiyet farklılığının olmadığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, Gerber (2001) kadınların erkeklere göre coğrafyaya daha fazla değer verdiklerini belirtmiştir. Bunun nedeni, kadınların topluma ve çevreye karşı daha ilgili olmalarıyla açıklanmıştır.

Coğrafya disiplininin bir parçası olan çevre sorunları coğrafyasına karşı tutum da bazı araştırmacıların ilgi odağı olmuştur. Konu hakkında yapılan araştırmalar kadınların çevreye ve çevre sorunlarının çözümüne karşı erkeklerden daha olumlu tutum gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır (Bord ve O'Connor,1997;

Davidson ve Freudenburg, 1996; Makki ve diğ., 1993; Tuncer ve diğ., 2005). Kadınların çevreden gelebilecek kimyasal ve fiziksel tehlikelere maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları, onların çevre sorunlarına karşı daha hassas olmaları sonucunu doğurmuştur (Bord ve O'Connor, 1997).

Yukarıda da belirtildiği gibi şimdiye kadar yapılan araştırmaların çoğu ilköğretim ve lise düzeyindeki öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiş olup, yüksek öğretimde okuyan öğrenciler, özellikle de sınıf öğretmeni adaylarını kapsayan nitelikli bir çalışma henüz yapılmamıştır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının bir dersi öğrenmesi ve öğretmesi, derse olan ilgileriyle yakından ilişkilidir (IAEP,1992). Coğrafya dersine olumsuz tutum gösteren öğretmen adaylarının mesleğe başladıkları zaman dersi isteksiz, dolayısıyla verimsiz bir şekilde vermeleri söz konusudur. Ayrıca, öğretmen adayları arasında coğrafya dersine karşı ilgide cinsiyet farklılığının bulunması, coğrafya konularının öğretiminde erkek ve bayan öğretmenler arasında farklılıklar bulunması anlamına gelir. Bu nedenle araştırmamız öğretmen adaylarının coğrafya dersine olan ilgi düzeylerinin yanında ilgideki cinsiyet farklılığı bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak için gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında okuyan 850 öğrenci oluşturmuştur. 104'ü kız 104'ü' erkek öğrenci olmak üzere toplam 208 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Örnekleme gelişigüzel (random) olarak seçilmiş ve tüm sınıfları kapsamıştır.

Örneklemin %18,1'i birinci sınıf, %14,4'ü ikinci sınıf, %28,8'i üçüncü sınıf ve %38,5'i dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları ise 20,68 olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, ailelerinin %31,7'sinin serbest, % 23,6'sının memur, %13,5'inin işçi, %13,5'inin esnaf ve %8,1'inin çiftçi olduklarını beyan etmişlerdir. % 9,1'i de ailelisinin mesleği hakkında bilgi vermemiştir. 2005 yılı itibariyle öğrenci ailelerinin aylık gelirlerinin % 38'inin 100-400 YTL, %56,3'ünün 500-900 YTL ve %5,8'inin 1000 YTL'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin coğrafya hakkındaki düşüncelerini ölçmek için likert tipi bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Toplam 18 maddeden oluşan bu ölçeğe pilot çalışması ile geçerlilik ve güvenilirlik testleri uygulanmıştır. Evrenin içinden gelişigüzel

olarak seçin 30 kişilik bir grup üzerinde yapılan testler sonucunda ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu görülmüştür (Cronbach Alpha= ,82).

Veriler, SPSS 10.0 For Windows programı yardımıyla analiz edilmiştir. Öğrencilerin yüksek, orta ve düşük düzeyde ilgi gösterdikleri alanlar aritmetik ortalamaları ile birlikte tablolar halinde verilmiştir. Coğrafyaya karşı ilgide cinsiyet farklılıkları olup olmadığı de t-testi ile tespit edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada 5 li likert tipi ölçek (1= kesinlikle katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3=kısmen katılıyorum, 4= katılıyorum ve 5= kesinlikle katılıyorum) kullanıldığı için ilgi düzeyinin yüksek veya düşük olması 3 değerine göre belirlenmiştir. 3 değerinin altında olan ortalamalar (1-2) ilgi düzeyinin düşük, bu değer üzerinde olan ortalamalar (4-5) da ilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. 3 değeri ise öğrencilerin ilgi düzeylerinin orta derece derecede olduğuna işaret etmektedir. Bulgular, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi düzeylerinin aritmetik ortalaması 2, 89 olduğunu göstermiştir. Bu değer öğrencilerin ilgi düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçekteki maddeler tek tek analiz edildiğinde, her iki cinsiyetteki öğrencilerin bazı alanlarda ilgi düzeylerinin yüksek olduğu dikkati çekmiştir. Bu alanlar tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1 Öğrencilerin İlgi Düzeylerinin Yüksek Olduğu Alanlar

Madde No	Madde	Ort.
2	İnsanların doğal çevre ile ilgili duyarsızlıkları beni üzmektedir	4,22
4	Doğal olayların (mevsimler, deprem, sel, dağlar, vadiler, vb.) nasıl oluştuğunu merak ederim	4,08
5	Doğal olayların (mevsimler, deprem, sel, dağlar, vadiler, vb.) insan üzerindeki etkilerini merak ederim	4,13
8	Hızlı nüfus artışı ve sanayileşmenin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri beni endişelendiriyor	4,18

Buna karşılık, öğrencilerin coğrafyanın bazı alanlarına olan ilgilerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu alanlar tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2 Öğrencilerin İlgilerinin Orta Düzeyde Olduğu Alanlar

Madde No	Madde	Ort.
1	Coğrafya konuları ilgimi çekiyor	3,02
11	Doğa ile ilgili fotoğraf koleksiyonumun olmasını isterim	3,34
14	Farklı ülkelerden gelen öğrencilerin bulunduğu bir sınıfta ders işlemek ilginç olurdu	3,12
16	Arkadaşlarımla coğrafya ile ilgili konular hakkında konuşmak ilgimi çeker	3,22

Ölçekte yer alan maddelerin yarıdan fazlasına öğrenciler düşük ilgi göstermesi araştırmanın diğer bir bulgusunu oluşturmuştur. Bu maddeler tablo 3 de sunulmuştur.

Tablo 3 Öğrencilerin İlgi Düzeylerinin Düşük Olduğu Alanlar

Madde No	Madde	Ort.
3	Coğrafya ile ilgili basılı kaynakları takip ederim	2,08
6	Sınıfta coğrafya ile ilgili anlamadığım bir konu olursa, dersten sonra bunu araştırırım	2,42
7	Coğrafya ile ilgili seçmeli bir ders olursa bu dersi seçerim	2,36
9	Kitap satış mağazalarına girdiğim zaman mutlaka coğrafya reyonuna bakarım	2,27
10	İnternet’te coğrafya ile ilgili siteleri genellikle ziyaret ederim	2,30
12	Coğrafya kitaplarından oluşan bir kitaplığımın olmasını isterim	2,01
13	Mineraller, fosiller ve değerli taşlardan oluşan bir koleksiyonumun olmasını isterim	2,68
15	Üniversite sınavına tekrar girseydim coğrafya ile ilgili bir bölüm tercih ederdim	1,86
17	Birisinden hediye alacak olursam bunun coğrafya ile ilgili bir kitap olmasını isterdim	2,13
18	Okul bittiğinde coğrafya kitaplarımı kesinlikle atmam veya başkasına vermem	2,62

Araştırmaya dahil edilen kız ve erkek öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerinde farklılık olup olmadığı t-testi ile belirlenmiştir. Her iki grubun ölçekte yer alan maddeler hakkındaki düşüncelerinin aritmetik ortalamaları az da olsa kızların lehine olduğu görülmektedir. Ancak, bu farklılık ,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = ,940 > ,05$). Yine, ölçekteki her bir maddeye t-testi

uygulanmış, ancak herhangi bir maddede ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

TARTIŞMA

Bulgular öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin bir derse karşı ilgilerinin düşük olmasının iki nedeni olabilir. Birincisi, Artvinli ve Kılıçaslan'ın (2003) belirttiği gibi coğrafya öğretmenlerinin ders işleme becerilerinin, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerini artırmada yeterince etkili olamamasıdır. Bu da, gerek ilköğretim ve ortaöğretim gerekse yüksek öğretimde coğrafya dersleri öğrencilerin ilgisini çekecek yöntem ve etkinliklerle işlenemediğini göstermektedir. Coğrafya dersine karşı ilginin düşük olmasının diğer bir nedeni de meslek edinme kaygısından kaynaklanmış olabilir. Betres (1983) ve Print (1990) öğrencilerin yaşı ilerledikçe meslek edinme kaygılarının arttığını dolayısıyla sosyal bilimlere pek ilgi göstermediklerini belirtmişlerdir. Türkiye'de pek çok öğrenci ilköğretimi bitirdikten sonra meslek seçimi için hazırlık yapmaya başlar ve iş alanı daha fazla olan mesleklere yönelirler veya yönlendirilirler. Bu yıllarda öğrenciler doğal olarak seçecekleri mesleğe ait derslere ilgi duymaya başlarlar.

Öğrencilerin ilgi düzeylerinin genel olarak düşük olmasına rağmen, bazı alanlarda coğrafyaya olan ilgilerinin yüksek olduğu bulgular kısmında belirtilmişti. İnsanların doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri, doğal olayların oluşumu ve doğal olayların insanlar üzerindeki etkileri öğrencilerin yüksek düzeyde ilgi duyduğu alanlar olarak belirlenmişti. Benzer olarak Adey ve Biddulph (2001) ve Tuncer ve diğ. (2005) de öğrencilerin doğal afetler ve çevre sorunlarına olan ilgilerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu konular ile ders dışında sıkça karşılaşmaları (günlük hayatları, medya vb), bu alanlardaki ilgi düzeylerinin yüksek olmasına bir neden teşkil edebilir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu da kız ve erkek öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerinde anlamlı bir farklılığın bulunmamasıdır. Lannes ve diğ. (2002) de coğrafya dersine karşı ilgide cinsiyet farklılığının olmadığını belirtmişlerdir. Coğrafya dersine olan ilgide cinsiyet farklılığının bulunmamasının nedeni önceki araştırmaların sonuçlarının yorumlanmasıyla açıklanabilir. Bisard ve diğ., (1994), Francek ve diğ. (1993) ve Gilmartin (1986) küçük yaşta erkek çocukların coğrafi bilgileri kız çocuklarına göre daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Erkek çocukların coğrafi çevre ile daha fazla etkileşime girmeleri bu

farklılığın temel nedenini oluşturmaktadır (Cin,1999 ; Başkan, 2004). Küçük yaşdaki kız çocukların dışarı çıkmalarına ailelerinin pek izin vermemeleri onların coğrafi çevreden erkeklere göre daha uzak kalmalarına sebep olmaktadır. Fakat, kız çocuklar büyüdükçe ailelerinden bağımsız hale gelirler, dolayısıyla coğrafi çevre ile daha fazla etkileşim haline geçerler. Okul yıllarında da coğrafya ile ilgili konuları erkek çocuklar ile eşit şartlarda öğrenmeleri bilgi düzeyindeki farkın kapanmasına neden olur. Nitekim, pek çok araştırma, coğrafi bilgi düzeyindeki cinsiyet farklılığı çocukların aksine yetişkinlerde olmadığını göstermiştir. Benzer durum coğrafya dersine olan ilgi için de geçerli olabilir. Yani, kız çocuklar büyüdükçe, yakın ve uzak çevreyle daha sık etkileşime geçmeleri, medya ve okulda işlenen dersler kız öğrencilerin daha önce fırsatını bulamadıkları coğrafyayı sevmeye ve coğrafyaya daha fazla ilgi gösterme sonuçlarını beraberinde getirebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının coğrafya dersine olan ilgi düzeylerinin düşük olmasının tespit edilmesi araştırmanın en önemli sonuçlarından biri olarak belirlenmiştir. İlgü düzeyinin düşük olması hem öğretim (mesleğe başladıkları zaman) hem de öğrenim (halen öğrenimini sürdürenler) açısından olumsuz bir faktördür. Öğrencilerin derse olan ilgilerinin yükseltilmesi için öğretim ortamının araç-gereç bakımından zenginleştirilmesi gerekir. Coğrafya konuları daha çok görselliğe dayandığı için harita, model, maket, fotoğraf, bilgisayar gibi öğretim araçlarının kullanılması dersi daha ilginç hale getirebilir. Ayrıca, dersi zevkli hale getirebilecek farklı öğretim yöntem, teknik ve etkinlerin, özellikle gözlem gezisi, kullanılması dersi hem zevkli hem de ilgi çekici hale getirebilir.

Öğretim ortamının ve öğretim yöntem ve tekniklerin zenginleştirilmesinin yanında, öğrencilere coğrafya konularının günlük hayatta karşlarına çıkabileceği ve bunların kendilerine faydalı olabileceği kavratılmalıdır. Zaten, araştırmada öğrencilerin ilgi düzeylerinin yüksek olduğu maddeler daha çok ders dışında da karşılaştıkları alanlar (doğal çevre) ile ilgili oldukları belirlenmiştir. Yine, coğrafyanın bilimler arası bir disiplin olduğu, dolayısıyla diğer meslekler ile de ilgili olduğu öğrencilere kavratılırsa ilgi düzeylerinde artış olacağı muhtemeldir.

Araştırmanın diğer bir sonucu da öğretmen adayları arasında coğrafya dersine olan ilgide cinsiyet farklılığının bulunmamasıdır. Bu sonuç, ilköğretim okullarımızın birinci kademesinde, öğretmenden kaynaklanan cinsiyet ayırımına

dayalı bir öğretimin gerçekleşmeyeceği ihtimalini güçlendirmektedir. Bu da olumlu ve sevindirici bir sonuçtur.

KAYNAKÇA

- Adey, K. & Biddulph, M. (2001). "The Influence of Pupil Perceptions on Subject Choice at 14+ in Geography and History". *Educational Studies*, 27 (4): 439-450.
- Artvinli, E. & Kılıçaslan, A. (2003). "Trabzon'daki Liselerde Coğrafya Öğretmenlerinin Etkili Öğretme ve Ders İşleme Becerilerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8 (10): 21-41.
- Başkan, H. (2004). "Cinsiyet Farklılıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Coğrafi Bilgi Düzeyleri". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Betres, J.J. (1983). "The Status of Elementary Social Studies Education in Selected Rhode Island Public Schools". ERIC Document, No: 236097.
- Bisard, W.J. Aron, R.H. Francek, M.A. & Nelson, B.D. (1994). "Assessing Selected Physical Science and Earth Science Misconceptions of Middle School Through University Preservice Teachers". *Journal of College Science Teaching*, 24, 38-43.
- Bord, R. J. & O'Connor, R. E. (1997). "The Gender Gap in Environmental Attitudes: The Case of Perceived Vulnerability to Risk". *Social Science Quarterly*, 78, 830-840.
- Cin, M. (1999). "The Influence of Direct Experience of the Physical Environment on Concept Learning in Physical Geography". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Durham: University of Durham.
- Colley, A. & Comber, C. (2003). "School Subject Preferences: Age and Gender Differences Revisited". *Educational Studies*, 29 (1): 59-67.
- Davidson, D. J. & Freudenburg, W. R. (1996). "Gender and Environmental Risk Concerns: A review and Analysis of Available Research". *Environment & Behavior*, 28 (3): 302-339.

- Francek, M.A. Nelson, B.D. Aron, R.H & Bisard, W.J. (1993). "The Persistence of Selected Geographic Misconceptions: A Study of Junior High Through Undergraduate College Students". *Journal of Geography*, 93, 247-253.
- Fraser, B.J. (1981). "Deterioration in High School Students' Attitudes Toward Social Studies". *The social studies*, Mar/Apr, 65-68.
- Gerber, R.V. (2001). "Attitudes to Geography in Australia". *Australian Geographer*, 32 (2): 221-239.
- Gilmartin, P. (1986). "Maps, Mental Imagery and Gender in the Recall of Geographic Information". *The American Cartographer*, 13, 335-344.
- IAEP (International Assessment of Educational Progress). (1992). "Learning Science". Princeton, NJ: Educational Testing Service.
- Lannes, D. Rumjanek, V. M. Velloso, A. & de Meis, L. (2002). "Brazilian Schools: Comparing Students' Interests With What is Being Taught". *Educational Research*, 44 (2): 157-179.
- Makki, M. H. Abd-El-Khalick, F. & Boujaoude, S. (1993). "Lebanese Secondary School Students' Environmental Knowledge and Attitudes". *Environmental Education Research*, 9 (1): 21-33.
- Print, M. (1990). "Curriculum Review of Social Studies and Social Sciences Education: An Inquiry into the Social Studies and Social Sciences Curricula k-12 in Western Australia. Perth: Ministry of Education.
- Tuncer, G. Ertepinar, H. Tekkaya, C. & Sungur, S. (2005). "Environmental Attitudes of Young People in Turkey: Effects of School Type and Gender". *Environmental Education Research*, 11 (2): 215-233.